

EL MUSEU, LA VILA, EL BISBAT I L'AJUNTAMENT

PERE JORDI PIELLA I VILAREGUT
I FLORENCI CRIVILLÉ I ESTRAGUÉS

Ara cal solament que tots els ripollesos, sens distinció d'estaments, es mirin la cosa com a pròpia, com realment és, per tal de que arribi a ésser una institució que honori nostra vila estimada.

Tomàs Raguer¹

Resum

L'Arxiu Museu Folkloric de Sant Pere de Ripoll, inaugurat l'any 1929, va ser obra d'un conjunt de ripollesos que, sota l'ideari de la revista *Scriptorium* i al voltant del senyor Tomàs Raguer, volien preservar un notable patrimoni cultural. La propietat dels fons es trobava envoltada per la indefinició. El Bisbat de Vic creia que els fons eren seus, en haver permès que el museu utilitzés les golfes de l'església de Sant Pere. Els ripollesos estaven convençuts que les col·leccions eren de la vila, atès que la seva consecució i manteniment havien estat possibles gràcies a l'esforç, la dedicació i les aportacions privades i públiques dels vilatans i de l'Ajuntament. La gestió del museu, però, va fer-se gairebé sempre amb total autonomia. Aquest *statu quo* es mantingué al llarg del temps. L'any 1988, amb el canvi de rector de la Parròquia de Santa Maria, el nou titular va voler fer prevaler les tesis del Bisbat, desautoritzant la gestió del senyor Eudald Graells, director en aquell moment. Els enfrontaments entre el rector i el director varen portar que, l'any 1991, el senyor Graells i la majoria de membres del patronat del museu demanessin la intervenció

de l'Ajuntament de Ripoll. Això va originar un fort conflicte entre el Bisbat i l'Ajuntament, que no es va resoldre fins l'any 1993 —mercès a la intermediació de la Generalitat— amb la constitució del Patronat del Museu Etnogràfic de Ripoll, en el qual estaven representades les dues anteriors institucions i el Consell Comarcal del Ripollès.

Paraules clau: museu folklòric, fundació pública, patronat, fons, bisbat, ajuntament, conflicte.

Abstract

The Folklore Archive Museum of Sant Pere of Ripoll, opened in 1929, was the work of a group of people from Ripoll who, under the ideology of the magazine *Scriptorium* and Mr. Tomàs Raguier, wanted to preserve a remarkable cultural heritage. The ownership of the collections was surrounded by uncertainty. The Bishopric of Vic believed they belonged to them, as they let the museum use the attic of the church of Sant Pere. The people from Ripoll were convinced that the collections belonged to the town, as their attainment and maintenance had been possible thanks to the effort, dedication and private and public contributions of the villagers and the Town Hall. However, the management of the museum was almost always carried out with total autonomy. This *status quo* remained throughout the time. In 1988, with the change of the rector of the Parish Church of Santa Maria, the new incumbent wanted to make the Bishopric's thesis prevail, depriving Mr. Eudald Graells of authority, who was the manager at the time. The confrontations between the rector and the manager provoked, in 1991, Mr. Graells and most of the members of the patronage of the museum to ask for the intervention of the Town Hall of Ripoll. This fact began a conflict between the Bishopric and the Town Hall, which was not resolved until 1993 —thanks to the intermediation of the Generalitat— with the constitution of the Patronage of the Ethnographic Museum of Ripoll, in which the two previous institutions and the County Council of the Ripollès were represented.

Key words: folkloric museum, public foundation, patronage, collections, Bishopric, Town hall, conflict.

1. Ripoll i l'Arxiu Museu²

La creació de l'Arxiu Museu Folklòric de Ripoll fou obra del farmacèutic, historiador i folklorista Tomàs Raguer i Fossas, nascut a Ripoll l'any 1861. L'embrió van ser els documents de la comunitat de domers i preveres de l'església parroquial de Sant Pere, que varen salvar-se de les flames i la destrucció.

L'arxiu de Sant Pere quedà abandonat quan, arran de la desamortització dels béns eclesiàstics, la comunitat fou abolida i substituïda per un rector i vicaris. Tomàs Raguer explica a *Scriptorium* que l'any 1896 va lamentar-se davant del bisbe de Vic, Josep Morgades, d'aquest abandonament³ i cita que «durant llargs anys el campaner, a l'hivern s'escalfava cremant altars vells arraconats a les golfes, fent servir d'encenalls els papers de l'Arxiu [...]» i que «ens contà un nebot de l'últim comunitari que, per ordre del seu oncle, li portà una vegada a casa seva una pila de coves de papers de l'Arxiu per tal de ven-

La façana de l'església de Sant Pere l'any 1926 (Museu Etnogràfic de Ripoll)

a | a | a

dre'ls als tenders per embolicar arengades. En la saca hi hagué de tot, molt paper imprès i molt paper manuscrit». ⁴ El bisbe li donà permís per aplegar els documents en un lloc segur, que fou l'anomenada sagristia petita de l'església. Allà va restar l'arxiu guardat en dos armaris durant anys, esperant que «alguna persona més competent es decidís a emprendre la tasca del seu estudi i ordenada catalogació», ⁵ explica Tomàs Ragner, fins que «com que aquesta bona ànima no sortia, determinàrem (ens sembla que cap a l'any 1910) dedicar-hi algunes estones, suplint a força de voluntat la manca de preparació». ⁶

Mentrestant, el monestir de Santa Maria havia estat reconstruït i la seva església convertida en parroquial. Perduda la seva raó de ser, el temple de Sant Pere fou objecte de molts plans: va estar a punt de ser venut a un industrial tèxtil, es parlà d'enderrocar-lo i de bastir-hi en el seu lloc la rectoria o, fins i tot, de portar-hi el jutjat. ⁷ Cap d'aquests projectes no tirà endavant, ni tampoc es prengueren mesures per aturar el procés de degradació de l'edifici.

Vers el 1919 Tomàs Ragner aconseguí traslladar l'arxiu a la sagristia gran de Sant Pere i va ser aleshores quan, en disposar de més espai, començà a recollir i guardar, a part dels documents, objectes de caràcter folklòric. També fou quan s'inicià la col·laboració dels ripollesos —en forma de donacions de peces i de diners— amb el projecte que ell impulsava.

Al voltant del senyor Tomàs —com era conegut per tothom— s'aplegaren un conjunt de persones amb la intenció de preservar un patrimoni cultural. L'ideari que els movia quedaria palès, sobretot, en la revista comarcal *Scriptorium*.

A mesura que l'arxiu i la col·lecció creixien, s'imposava la necessitat de disposar de més espai. Tomàs Ragner confessava la seva preocupació per «la conveniència de que l'Arxiu deixés d'ésser obra personal nostra, per tal de donar-li perpetuïtat i una major amplitud». ⁸ Amb aquesta intenció, promogué la constitució d'un patronat per regir el museu.

El 14 de març de 1928 s'aprova l'estatut de l'Arxiu parroquial de Sant Pere de Ripoll i s'institueix un patronat per a regir-lo, del qual en serà president nat «el Rnt. Párroco, Ecónomo o Regent de la Parròquia» (aleshores mossèn Bernat Fargas) i conservador nat de l'Arxiu «el sacerdot que obtingui el benefici del Sagrat Cor» (en aquell moment, mossèn Josep Ragner). «També formaran part del patronat tres individus nombrats pel Sr. Bisbe». ⁹

Les golfes de l'antiga església de Sant Pere (anys cinquanta) (ACRI)

Al cap de tres dies, el bisbe de Vic, Joan Perelló, nomena com a membres Tomàs Raguer, Zenon Puig i Agustí Casanova.¹⁰ El bisbe cedí per a la seu de l'Arxiu Museu les golfes de l'antiga església de Sant Pere, que es trobaven en un estat ruïnós. L'any 1931, amb l'adveniment de la II República, s'incorpora al patronat l'alcalde de la vila —aleshores el senyor Joan Casals— com a membre nat.

Després de la constitució del patronat era imprescindible efectuar un seguit de reformes per remodelar la façana de l'edifici i condicionar mínima-

a a | a

ment les golfes. Per fer-hi l'accés còmode, es va encarregar a l'arquitecte Josep M. Pericas que ho resolgués amb una escala de cargol que, amb el temps, es convertiria en un dels símbols del museu. El finançament de les obres per a l'habilitació inicial de tres sales d'exposició va ser possible gràcies a una subscripció popular. Entre els anys 1928 i 1931 es van recollir 31.525 pessetes.¹¹ El principal origen d'aquestes donacions fou la participació de 340 ripollesos amb 21.525 pessetes, seguida de la de l'Ajuntament de Ripoll amb 4.000 pessetes més. També va haver-hi aportacions de les diputacions de Girona, Barcelona i Tarragona, de 2.500, 1.500 i 500 pessetes respectivament. El bisbe de Vic, Joan Perelló, va contribuir-hi amb 1.500 pessetes.¹²

El 25 de juny de 1937, durant la Guerra Civil, el conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya l'incorporà a la secció d'Arxius Històrics.¹³ La presidència recaigué, el juliol de 1937, en el regidor de l'Ajuntament Victorià Fornaguera. El març de 1938 el presidia l'alcalde, Pasqual Masdéu. La Generalitat va respectar dos dels titulars anteriors, Tomàs Raguer i Zenon Puig.

El març de 1939, en finalitzar la Guerra Civil, es va tornar a constituir el «Patronato del Arxivo y Museo de San Pedro [...] tal como estaba antes del 19 de Julio».¹⁴ La presidència l'ostentaria el rector, mossèn Lluís Arnaus. En restar vacant el càrrec de conservador —mossèn Raguer havia estat assassinat durant la guerra—, i mentre el bisbe no designés el nou beneficiari, Tomàs Raguer fou nomenat conservador i director. Els càrrecs de tresorer i de secretari els ocuparien Zenon Puig i Agustí Casanova, respectivament.¹⁵ L'alcalde de Ripoll, Francesc Tíco, fou designat vocal. El juny de 1940 el bisbe Joan Perelló nomenava Eudald Graells membre del patronat.¹⁶

La guerra i la postguerra varen causar desperfectes enormes a l'església de Sant Pere, a causa dels usos a què es va destinar (cuina i menjador de les Brigades Internacionals, estatge d'un batalló disciplinari de treballadors i magatzem de material bèl·lic). L'any 1941 el Bisbat de Vic assignava al museu la totalitat de l'edifici. El decret de cessió qualifica el seu estat com de «deterioro [...] que lo hacen inservible [...] a menos que se inviertan en su restauración cantidades importantísimas».¹⁷ L'any 1947 es va enfonsar la teulada de l'ala nord.

Tomàs Raguer morí l'any 1946 i Agustí Casanova —el nou director— va finir l'any 1955, sense que els seus càrrecs fossin reposats. Al darrer beneficiari del Sagrat Cor, mossèn Joan Vinyals, tampoc no li fou designat substi-

tut. Els successius rectors de la parròquia i els diferents alcaldes de la vila, pràcticament deixaren d'intervenir en la gestió del museu, que començà a portar amb total autonomia Eudald Graells. Només Zenon Puig, que residia a Barcelona, continuava col·laborant-hi. En morir aquest, Gonçal Cutrina i Florenci Crivillé, a petició del senyor Graells i de l'aleshores rector, mossèn Lluís Molins, foren nomenats membres del patronat pel bisbe Ramon Masnou el 20 de març de 1978.

L'etapa d'Eudald Graells com a responsable del Museu es pot considerar la més fructífera. Es varen regularitzar temes administratius, com l'obertura diària, alhora que es va impulsar la seva economia, començant pel cobrament d'una entrada i la reorganització dels Amics de l'Arxiu Museu, que amb el pagament d'una quota ajudaven al manteniment. La màxima expansió també és d'aquesta època, en passar de les cinc sales que hi havia a tenir-ne tretze, en un espai de prop de 1.000 m². Això fou possible gràcies a la col·laboració d'empreses d'àmbit local i comarcal, dels ripollesos, de la Diputació

Sala de la pagesia, mobiliari, indumentària i infància (Museu Etnogràfic de Ripoll)

Provincial de Girona i de l'Ajuntament de Ripoll, que, l'any 1976, també es va fer càrrec del consum d'electricitat. L'arxiu, durant aquest temps, i degut a la recollida de documents d'entitats, indústries i particulars, es va haver d'engrandir: d'un local inicial de 10 m² arribà a ocupar una sala de 100 m². L'any 1962 un decret del Ministerio de Educación Nacional declarava el museu monument historicoartístic.

Segons Eudald Graells, trenta-vuit exemplars de la col·lecció d'armes de foc ripolleses exposades (que es troben dipositades al museu), eren de la seva propietat.¹⁸ La Guia dels Museus de Catalunya de l'any 1978 —en la qual figuraven 267 museus— qualifica el de Ripoll com un dels més visitats, amb la postil·la de *molt recomanat*.¹⁹ D'acord amb el darrer document notarial signat per Graells, el museu tenia dipòsits bancaris per valor de 16.131.287 pesetes.²⁰ Aquesta quantitat, més els seus rendiments, va ser transferida al nou ens que hauria de regir el museu després d'haver arribat a un acord les parts implicades.²¹

El 7 de juny de 1988, l'alcalde Piella i el bisbe Guix tingueren una entrevista al palau episcopal per parlar únicament de la qüestió del museu, sense que se'n derivés, però, cap actuació concreta.²² A finals dels anys vuitanta i per tractar del museu, l'alcalde va mantenir diverses reunions amb alguns ripollesos que havien manifestat el seu interès i preocupació pel tema.

L'edifici de Sant Pere l'any 1986 (Museu Etnogràfic de Ripoll)

aaa

2. El conflicte

Fins el 1988 la gestió del museu va fer-se amb una autonomia total; els diferents rectors que es varen anar succeint, el darrer d'ells mossèn Molins, deixaven a Eudald Graells, Gonçal Cutrina i Florenci Crivillé que el gestionessin sense interferències. Aquest any fou nomenat rector de la parròquia de Santa Maria de Ripoll mossèn Ramon Tuneu. De bon principi ja va voler intervenir d'una manera directa i decisiva en la institució i pretengué passar els estalvis que aquesta tenia al compte corrent de la parròquia. Les discrepàncies del rector amb la resta de membres portaren a demanar que també l'alcalde assistís a les trobades del patronat, cosa que es va fer efectiva en la reunió del 8 de març de 1989. Al llarg dels anys 1989 i 1990 les desavinences entre el rector, actuant «contra els membres del patronat de manera despòtica i insolent»²³ i Eudald Graells, es converteixen en enfrontaments, sobretot en qüestionar-li mossèn Tuneu la tasca que feia al capdavant de l'Arxiu Museu. L'intent de Graells de parlar directament amb el bisbe Guix a fi de reconduir el conflicte no prosperà, la contesta va ser: «entengui's amb mossèn Tuneu».²⁴ Davant d'aquesta situació, el 10 de gener de 1991 els tres membres històrics del patronat varen personar-se davant el notari Tomás Giménez, del col·legi notarial de Barcelona, per manifestar que volien que lliurés a l'Ajuntament de Ripoll —que el rebé el 17 de gener— l'estudi-informe que havien elaborat.

Per valorar el document lliurat i concretar la línia de actuació de l'Ajuntament, els dies 19 i 26 de gener de 1991 es varen reunir amb l'alcalde Piella els membres històrics del patronat, els caps dels grups polítics municipals del PSC i de CiU (Josefina del Pozo i Eudald Casadesús, respectivament) i l'advocat Joan Viñas. D'entre la documentació consultada per aquest, destacava que l'edifici de l'església de Sant Pere no estava registrat.

A fi de poder fonamentar las actuacions municipals, l'alcalde va encomanar a Josep Lluís Seco i Lluís Bonada l'elaboració d'un dossier sobre l'Arxiu Museu des dels seus inicis.

El 31 de gener, en una sessió plenària, l'Ajuntament de Ripoll, com a legítim representant del poble, va aprovar per unanimitat, entre altres propostes, crear el Servei Municipal de l'Arxiu Museu de Ripoll i els estatuts de la Fundació Pública de l'Arxiu Museu de Ripoll. Com a membres de la seva junta de govern, sota la presidència de l'alcalde, es nomenà Eudald Fajula, Joan Puigercós i Concepció Giol —en representació, respectivament, dels grups municipals del PSC, ERC i CiU— i Eudald Graells, Gonçal Cutrina i

Florenci Crivillé com a membres de la fundació. També es nomenava com a director vitalici Eudald Graells. Amb motiu de les eleccions municipals del maig de 1991, Anna M. Faja va substituir Joan Puigercós en la junta de govern de la fundació.

Les reaccions davant l'acord del plenari municipal varen sorgir primeiramente del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès, que en un escrit del 3 de febrer del 1991 adreçat a l'Ajuntament, mostrava la seva discrepància per l'anàlisi de la problemàtica, l'eficàcia de la mesura, l'oportunitat i les institucions involucrades. Poc més tard, el 7 de febrer, és el bisbe Guix qui, en una carta a l'alcaldia, feia saber —entre altres qüestions— el seu disgust per les notícies aparegudes a la premsa sobre les «pulles i els atacs verbals contra el bisbat de Vic» i acabava oferint camins de pau i col·laboració. Aquesta lletra li fou contestada per l'alcalde amb una altra, datada l'11 de febrer, en la qual, i perquè tingues una informació objectiva, se li enviava còpia de l'acord municipal i també s'oferien camins de pau. El bisbe Guix, en la resposta del 18 de febrer, reconeix que estava mal informat en algun punt i acaba confiant que es trobarà una solució «bona per a la vila de Ripoll i respectuosa amb els drets de la Parròquia i del Bisbat, abans d'anar als tribunals». El 23 de febrer, el rector, Ramon Tuneu, per conducte notarial, envià una carta a l'Ajuntament en la qual, amb un llenguatge administratiu, requeria que se li lliuessin les claus d'accés a l'Arxiu Museu —la qüestió de les claus de Sant Pere és recurrent al llarg de tot el procés—, amenaçant d'acudir a la justícia si no s'atenia la seva demanda. Les al·legacions formals en contra de l'acord municipal, idèntiques les del Bisbat i les de la Parròquia, es presentaren el 13 de març. Aquestes varen ser informades per l'advocat i tècnic municipal Josep Planas, però amb la finalitat de facilitar les negociacions no es varen sotmetre al plenari per a l'aprovació definitiva de les actuacions municipals.

3. Les negociacions

La constitució de la junta de govern de la Fundació Pública de l'Arxiu Museu de Ripoll va fer-se el 2 de febrer del 1991 sota la presidència de l'alcalde Pere Jordi Piella i amb els membres sorgits de l'acord municipal, actuant de secretari Joan Colomer. Entre d'altres temes, es va sol·licitar un NIF per a la institució, es va elaborar un pressupost i es demanà al Departament de Cultura de la Generalitat la inscripció en el Registre de Museus de Catalunya. També es lliurà als assistents un document titulat *Línies d'actua-*

a a a

ció proposades al Patronat Municipal de l'Arxiu Museu de Ripoll. Posteriorment es va acordar informar directament el col·lectiu Amics del Museu sobre les accions que s'estaven fent, tot demanant la seva col·laboració. Una de les tasques dels membres de la fundació pública fou recollir declaracions escrites de les persones —o dels seus hereus— que havien donat objectes al museu, en les quals es manifestés que aquestes donacions es feren amb el convenciment que el destinatari era el poble de Ripoll. El plenari municipal de 25 d'abril va acceptar una primera relació de documents signats que reflectien l'esmentada voluntat.

Com a resultat de les converses telefòniques amb el director general del Patrimoni Cultural de la Generalitat, Eduard Carbonell, el 29 de maig es va celebrar la primera trobada formal entre el bisbe Guix, l'alcalde Piella, el president del Consell Comarcal del Ripollès, Eudald Casadesús, i el coordinador dels Serveis Territorials de Cultura a Girona, Joan Saqués. La va convocar el director general, a la seu del departament. Al començament la reunió no anava per bon camí, donat que el bisbe, per iniciar converses i amb un plantejament de màxims, exigia, entre d'altres punts, la retirada de l'acord municipal; davant d'això l'alcalde va exposar que, si arribava el cas, l'Ajuntament reclamaria també la propietat de l'edifici de l'església de Sant Pere. Els bons oficis de Joan Viñas, Josep Espona i Raimon Carrasco, advocats de l'Ajuntament, del Bisbat i de la Direcció General respectivament, feren possible uns acords de mínims i es fixà el mes d'octubre com a termini raonable per resoldre l'afer.

Des del principi del procés, per desig d'Eudald Graells, en les negociacions i en la resolució del conflicte hi participà també el Consell Comarcal del Ripollès, representat pel seu president, Eudald Casadesús, que en tot moment va fer seves, les accions de l'Ajuntament de Ripoll.

El mes de maig de 1991 el bisbe Guix va destituir Gonçal Cutrina i Florenci Crivillé com a membres del Patronat de l'Arxiu Museu Parroquial —les cartes eren datades, però, del març. No va fer el mateix amb Eudald Graells, conscient del prestigi d'aquest i, a més, segons li escriu «[...] els vostres serveis i els vostres cabells blancs em frenen davant la temptació d'emprendre accions institucionals i judicials contra vos».²⁵ Això no obstant, sí que va encomanar a l'ex-rector de Ripoll, mossèn Josep Bastardas, que l'intentés convèncer perquè es retractés de les seves manifestacions. Aquests intents no donaren cap fruit. També el maig nomenà, com a membres del patronat parroquial,

a a | a

Jordi Brull i Miquel Nardi. A finals de la primavera el bisbe Guix, acompanyat per ells, va intentar personalment doblegar la voluntat d'Eudald Graells amb una visita al seu domicili, a la masia de Sorribes. L'objectiu era que acceptés encapçalar un patronat, tenint com a col·laboradors les persones citades, prescindint de Gonçal Cutrina i Florenci Crivillé. Aquest episodi, molt desagradable, segons va manifestar Graells, tampoc no va donar cap resultat. En una carta adreçada al bisbe Guix el 23 de juliol, Graells ratifica que el museu és del poble de Ripoll i que té «l'obligació moral de sostenir la veritat». El bisbe intentà una darrera aproximació a Eudald Graells, amb una visita que va fer-li a casa de la seva filla, a Barcelona —quan, a principis del 1992, ja estava força malalt—, oferint-li la presidència d'honor del Museu.²⁶

A partir del gener de 1992, Eudald Graells —que va morir el 10 de maig— deixà d'assistir a les reunions de la fundació municipal. Es va delegar la direcció del museu a Gonçal Cutrina.

El nomenament episcopal de Salvador Vaquer —l'11 de maig— com a director interí de l'Arxiu Museu Parroquial originà un creuament de retrets entre l'alcalde i el bisbe²⁷ i engrandí el conflicte entre les dues institucions. La manca d'entesa es palesà de manera greu en l'acte d'enterrament d'Eudald Graells, el 12 de maig.²⁸ Aquell mateix dia, la fundació municipal va bloquejar els comptes corrents oberts en diferents entitat bancàries²⁹ i va fer una convocatòria pública per proveir la plaça de director del museu, que sortí publicada en els mitjans de comunicació. Per ocupar-la es varen presentar nou persones. El mes de juliol l'Ajuntament formalitzava la compra del casal de can Budellers, destinat a esdevenir la futura seu del museu.

El juliol de 1991 s'encomana a l'advocat Josep Planas la redacció d'uns estatuts i proposta de conveni, que es lliurava a la Direcció General durant el mes de setembre. La contesta del Bisbat —el 14 d'octubre, a través de la Direcció General— posava tres condicions prèvies per poder avançar: la retirada de l'acord municipal, el lliurament d'un joc de claus i que es fes una petició per escrit al Bisbat, a fi i efecte d'obrir negociacions. Posteriorment, en la reunió entre el director general del Patrimoni, l'alcalde de Ripoll, el bisbe de Vic i el president del Consell Comarcal del Ripollès, que tingué lloc el 8 de gener de 1992, es va acordar que la iniciativa havia de portar-la la Generalitat, que fos aquesta institució la que s'adreçés a l'Ajuntament i al Bisbat i que una comissió de tres tècnics —representant la Generalitat, l'Ajuntament i el Bisbat— redactés els documents prenent com a model la proposta de

l'Ajuntament de Ripoll. Atès el gran valor simbòlic que el Bisbat donava a les claus de Sant Pere, es va acceptar lliurar-ne una còpia a la Direcció General perquè les hi fes arribar.

A principis de desembre de 1992 s'avançà en la concreció d'uns estatuts, en una reunió a la Direcció General del Patrimoni, amb l'assistència de l'alcalde de Ripoll, el president del Consell Comarcal del Ripollès, el coordinador dels Serveis Territorials de Cultura a Girona i els advocats de les tres parts.

El gener de 1993, l'advocat de la Direcció General, Raimon Carrasco, lliurava una proposta d'estatuts. A més del seu debat en el si de la fundació municipal, es va demanar als senyors Josep Planas, Jordi Mascarella i Daniel Palomeras que donessin la seva opinió. El text sorgit d'aquestes gestions, amb les esmenes corresponents, va ser pràcticament el definitiu. La Direcció General del Patrimoni de la Generalitat no va voler acceptar, però, la proposta de la denominació de Museu Etnogràfic dels Pirineus, que havia fet l'Ajuntament.³⁰

En una reunió a Ripoll el 10 de juny, a la qual assistiren, a més dels membres de la fundació municipal, el vicari general del Bisbat de Vic, mossèn Fèlix Guàrdia, i els advocats Joan Viñas i Josep Espona, es consensuaren el conveni i els estatuts del museu.

D'acord amb les parts, es va fixar el 16 de setembre de 1993 per signar els documents que donarien fi al conflicte, iniciat feia més de dos anys. Per diferents causes, aquesta trobada no es va dur a terme. En no concretar-se una nova data, a finals de setembre l'alcalde va personar-se al Bisbat de Vic per urgir la signatura i donar així naixement al nou organisme per regir el museu. El conveni i els estatuts estan datats el dia 4 d'octubre de 1993 a Barcelona. Els signen el conseller de Cultura de la Generalitat, Joan Guitart, el bisbe Guix, l'alcalde Piella i el president del Consell Comarcal del Ripollès, Casadesús. La denominació acceptada per totes les parts va ser Museu Etnogràfic de Ripoll (amb l'afegitó d'Antic Museu Folkloric Parroquial). Els estatuts fixaven que la junta de govern la formessin tres representants de l'Ajuntament de Ripoll, tres del Bisbat de Vic i un del Consell Comarcal del Ripollès. La presidència havia de ser rotatòria entre l'Ajuntament i el Bisbat.

L'Arxiu, però, no es contemplava en el conveni i passà a fer-se'n càrrec la parròquia, que va canviar el nom històric d'Arxiu de Sant Pere de Ripoll pel d'Arxiu de Santa Maria de Ripoll. Aquesta nova denominació originava pro-

blesmes en la recerca documental. Posteriorment, l'any 2001, en entrar en servei l'Arxiu Comarcal del Ripollès, aquest el va incorporar.

El Consell Comarcal del Ripollès i l'Ajuntament de Ripoll —sota la presidència de l'alcalde Jaume Camps—³¹ varen ratificar per unanimitat les signatures dels documents en els seus plenaries del 18 i 28 d'octubre respectivament.

La junta de govern es va constituir a Ripoll el dia 20 d'octubre de 1993, sota la presidència de mossèn Fèlix Guàrdia, vicari general de la diòcesi. Els representants de l'Ajuntament foren Daniel Palomeras, Gonçal Cutrina i Florenci Crivillé, i els del Bisbat, Jordi Brull i Josep Vaquer. Eudald Maideu representava el Consell Comarcal del Ripollès.

Per a la solució del conflicte van ser determinants les gestions de la Direcció General del Patrimoni de la Generalitat, però molt especialment les del seu advocat, Raimon Carrasco.³²

Recentment, fonts properes al Bisbat varen informar que els acords respecte al museu van ser denunciats davant del Vaticà. La denúncia fou presentada per una persona de Ripoll que ja s'havia mostrat contrària davant d'altres actuacions sobre l'entorn del monestir.

4. La Fundació Pública Municipal

La Fundació Pública de l'Arxiu Museu de Ripoll va gestionar aquest servei municipal entre els mesos de febrer de 1991 i octubre de 1993. Tot i que el seu principal objectiu era el de trobar una solució al conflicte, també va tenir cura que el serviment i l'expansió de l'Arxiu Museu continuessin amb normalitat. La junta de govern va celebrar durant el seu mandat un total de trenta-cinc reunions, onze de les quals varen ser extraordinàries. A finals de 1991 va elaborar un pressupost per al 1992, que s'elevava a 2.517.000 pessetes. Es fixà el preu de l'entrada ordinària en 100 pessetes, i en 50 per als grups i els escolars. També es va encomanar a Eudald Graells l'elaboració d'un inventari dels objectes del museu que consignés la seva procedència.

La utilització de l'església de Sant Pere es continuà facilitant a les diferents associacions locals: Cavalcada de Reis, secció musical del CIT, Cercle Filatèlic i Numismàtic de Ripoll, Grup de Mestres del Ripollès, grups de teatre, Ripoll Esport i Salut, etc.

Durant l'any 1992 es va col·laborar en l'exposició *Millenium (Història i Art de l'Església Catalana)*, amb el préstec del teixit hispanoàrab de Sant Eudald. Es varen rebre diferents donacions: un conjunt de bastons treballats, una turbina hidràulica, eines de ferrer, fotografies, etc., i es mantingueren contactes amb les famílies Mirapeix, Pellicer, Moreno i Badia, que podien tenir documents d'interès sobre Ripoll. A més, es continuà racionalitzant la gestió i l'administració del museu i de l'arxiu —pressupostos, alarmes, instal·lació de telèfon... Respecte a l'arxiu, es creà un servei que permetés seguir atenent les consultes. Durant l'any 1992 va ser consultat per 49 persones i es facilitaren cinc reportatges i filmacions. El nombre de visitants del museu durant l'esmentat any va ser de 21.618; els ingressos van ser de 3.651.146 pessetes, i les despeses de 2.042.580.³³ L'energia elèctrica continuava anant a càrrec de l'Ajuntament.

Les actes del plenari municipal i de les diferents reunions de la fundació també deixen constància d'altres actuacions, com la recollida de declara-

La sala dedicada exclusivament a arxiu el 1971 (Museu Etnogràfic de Ripoll)

a | a | a

cions escrites de les persones —o dels seus hereus— que havien donat objectes per al museu, l'acceptació dels diferents objectes del llegat de Lambert Mata descoberts a l'Ajuntament, l'oposició que —segons un projecte dels serveis de Cultura de la Generalitat— es derruís l'escala de cargol d'accés, obra de l'arquitecte Pericas, les gestions per aconseguir la cessió del taller d'un ferrer, la col·laboració en el Simposi Internacional sobre la Farga Catalana celebrat l'any 1993, el seguiment de la compra de la Farga Palau per part del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, l'encàrrec de la restauració d'un compartiment del retaule barroc de Sant Eudald i de les pintures de Joan Llimona i la col·laboració en l'exposició *La basílica de Santa Maria de Ripoll fa cent anys*, entre d'altres.

Nota: Per a l'elaboració d'aquest treball s'han consultat fonts provinents de l'Arxiu Comarcal del Ripollès i del Museu Etnogràfic de Ripoll, a més de realitzar entrevistes personals.

Notes

1. *Scriptorium*, núm. 103 (juliol de 1931)
2. L'apartat «Ripoll i l'Arxiu Museu» es basa en el dossier elaborat per Josep Lluís Seco i Lluís Bonada, que els va ser encomanat per l'alcaldia el 1991.
3. *Scriptorium*, núm. 95 (novembre de 1930)
4. *Loc. cit.*
5. *Loc. cit.*
6. *Loc. cit.*
7. *Scriptorium*, núm. 93 (setembre de 1930)
8. *Scriptorium*, núsms. 101–102 (maig–juny de 1931)
9. Estatut de l'Arxiu Parroquial de S. Pere de Ripoll
10. Decret del bisbe Perelló del 17 de març de 1928
11. Quantitat molt important per a l'època, donat que el sou setmanal d'un obrer qualificat era de 44,34 pessetes, i el d'un peó de 28,44. José Andrés Gallego (1982), *Revolución y restauración 1868-1931*, Ediciones Rialp.
12. Estudi-informe de l'Arxiu Museu de Ripoll per Eudald Graells i Puig. Novembre de 1990
13. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 181 (dimecres, 30 de juny de 1937)
14. Document de la reunió del patronat celebrada el 8 de març de 1939
15. *Loc. cit.*

16. Eudald Graells. Dades d'història de l'Arxiu Museu
17. Decret del bisbe de Vic del 5 de desembre de 1941
18. Estudi-informe de l'Arxiu Museu de Ripoll per Eudald Graells i Puig. Novembre de 1990
19. *Loc. cit.*
20. Certificat i autorització signat per Eudald Graells el 5 de maig de 1992
21. Document de transferències. Maig de 1994
22. Carta de l'alcalde de Ripoll al bisbe Guix (11-02-1991) i resposta (18-02-1991)
23. Carta d'Eudald Graells al bisbe Guix (23-07-1991)
24. *Loc. cit.*
25. Carta del bisbe Guix a Eudald Graells (06-07-1991)
26. Informació facilitada per Mariona Graells i Miquel Casaponsa
27. Carta de l'alcalde de Ripoll al bisbe Guix (12-05-1992) i resposta (13-05-1992)
28. Carta del director general del Patrimoni Cultural a l'alcalde (13-05-11)
29. Certificat del secretari de la fundació, del 12 de maig de 1992
30. Carta de l'alcalde de Ripoll al director general de Patrimoni Cultural (13-09-93)
31. El plenari de 23 d'octubre de 1993 va elegir alcalde Jaume Camps. L'alcalde Piella havia presentat la renúncia el dia 21.
32. Carta de l'alcalde de Ripoll al director general de Patrimoni Cultural (13-09-93)
33. Memòria de la Fundació Pública de l'Arxiu Museu de Ripoll. Any 1992